

SİZİN MÖVQEYİNİZ NECƏDİR?

Öz iştirakinla səs ver!

Mövzular:	Ümumi insan hüquqları, iştirak hüququ.
Mürəkkəbliik səviyyəsi:	Səviyyə 1.
Yaş həddi:	8-13 yaş.
Müddəti:	30-40 dəqiqə.
İştirakçıların sayı:	6-12 uşaq.
Oyunun növü:	Aktiv müzakirə.
İcmal:	Uşaqlar otaqda mövqe tutur, sonra isə öz fikirlərini izah və müdafiə edirlər.
Tapşırıqlar:	<ul style="list-style-type: none">• İştirak etmə hüququnu dərinləşdirmək;• Dinləmə bacarıqlarını inkişaf etdirmək;• Müzakirə etmək və arqument gətirmək vərdişini inkişaf etdirmək.
Hazırlıq:	<ul style="list-style-type: none">• Olduğunuz məkanı iki hissəyə bölün, bir tərəfdən "Razıdır" və digər tərəfdən "Razı deyil" yazısını asın.• Müzakirə üçün kağız vərəqlərə lövhədə mülahizələri yazın, hər vərəqdə bir mülahizə yazılmalıdır. Onları həmin məkanın ortasında cərgə ilə düzün.
Materiallar:	<ul style="list-style-type: none">• Kağız vərəqlər, qələmlər və lövhə;• İp və ya təbaşir;• Kağız və markerlər.

TƏLİMATLAR

1. Uşaqlara elan edin ki, bəzi vacib suallarla bağlı onların fikirləri sizə maraqlıdır. Onlara izah edin ki, siz mülahizələri oxuyacaqsınız və hər kəs bu fikirlərlə razı olub-olmadığını özü üçün müəyyənləşdirməli, sonra isə otağın müvafiq tərəfində ("Razıdır" və "Razı deyil" yazısına uyğun tərəfdə) dayanmalıdır. Məqsəd digər uşaqları öz fikir və mövqeyini dəyişdirdiyinə əmin etməkdir.

a) Heç kəs öz mövqeyini seçməmiş danışmamalıdır.

b) Fikri daha qətiyyətlə qəbul edirsinizsə və ya onunla razılaşmırsınızsa, bu halda mərkəzdən daha uzaqda dayana bilərsiniz.

c) Orta xəttə heç kəs dayanmamalıdır, lakin sualları anlaya bilmirsinizsə, orta xəttin yanında dura bilərsiniz.

2. Əvvəlcə uşaqlara mülahizələri göstərin və onu hündürdən oxuyun. Sonra isə onlara bu fikirlər barədə nə düşüdüklərinə qərar verməyi və ona uyğun mövqe tutmağı tapşırın.

3. Uşaqlar öz mövqələrini tutana qədər gözləyin. Sonra onlardan nə üçün müxtəlif yerlərdə dayandıqlarını soruşun və öz fikirlərini bildirmək və müzakirə etmək üçün şərait yaradın.

4. Uzun diskussiyadan sonra qeyd edin ki, arzulayanlar öz mövqələrini dəyişə bilərlər. Əgər mövqeyini dəyişmək istəyənlər çoxdursa, onlardan hansı arqumentin fikirlərini dəyişməyə məcbur etdiyini soruşun. Bu metoddan bütün təsdiq cümlələri üçün istifadə edin.

TƏHLİL VƏ QIYMƏTLƏNDİRMƏ

1. Aşağıdakı suallarla oyunu təhlil edin:

- a) Bu oyun xoşunuza gəldimi?
- b) Bəzi hallarda öz mövqeni qorumaq çətin idi mi? Hansı hallarda?
- c) Siz öz mövqeyinizi dəyişdiniz mi? Buna sizi nə məcbur etdi?
- d) Başqalarına nisbətən daha çətin mülahizələr var idi mi?
- e) Sizin indiyə kimi əmin olmadığınız mülahizələri varmı?
- f) Bəzi problemləri daha dəqiq müzakirə etmək istərdiniz mi?
- g) Bu oyundan yeni nəşə öyrəndiniz mi? Nə öyrəndiniz?

2. Suallar verərək oyunu hüquqlarla əlaqələndirin:

- a) Bu suallar arasında hansısa bir əlaqə görürsünüzmü?
- b) Ailənizdə hansısa bir qərarın qəbulunda siz də iştirak edə bilərsiniz mi? Bəs sinifdə, məktəbdə, cəmiyyətdə və ya digər həyati situasiyalarda necə?
- c) İştirak etmək hüququnun hər bir uşaq üçün çox vacib hüquq olduğunu qeyd edin və uşaqlara "Uşaq hüquqları haqqında konvensiya"nın 12-ci maddəsini oxuyun. Özünü iştirak edə biləcəyiniz hər hansı yeni fəaliyyət növünü qeyd edə bilərsiniz mi?
- d) Sizcə, iştirak etmək hüququ uşaqlar üçün niyə vacibdir?

ARDINI DAVAM ETDİRMƏK ÜÇÜN TƏKLİFLƏR

• Müzakirənin sonunda uşaqları üç və ya dörd nəfərdən ibarət qruplara bölün və hər qrupa oyunda istifadə edilən mülahizələrin surətini verin. Qruplara tapşırın ki, mülahizələri özlərinin fikirlərinə uyğun şəkildə dəyişdirsinlər. Həmin yeni mülahizələri müqayisə edin.

• "Bizim qrupun konstitusiyası" və "Hər bir səsə əhəmiyyəti" oyunu demokratik proseslərdə fəal iştirakın vacibliyini vurğulayan oyunlardır.

FƏALİYYƏT ÜÇÜN İDEYALAR

• Çalışın ki, uşaqlar proseslərdə iştirak etməyin yeni üsullarını tapsınlar: məsələn, məktəbdə yaxud qruplarda öz maraqlarını müdafiə etmək, onları narahat edən problemlərə görə yerli siyasətçilərə məktub yazmaq və s.

• Uşaqlara öz həyat situasiyaları haqqında fikirlərindən ibarət məqalələr yazmağı tapşırın (məsələn, ailə, təşkilat, sinif, məktəb, rayon). Onları qrupun divar qəzetində dərc etdirin və ya lövhədə elan kimi yapışdırın.

APARICILARA MƏSLƏHƏTLƏR

• Bütün uşaqlara, hətta digərlərindən az danışan uşaqlara da öz fikrini ifadə etmək imkanı verilməlidir. Siz, hətta ən sakit uşaqdan belə öz fikrini ifadə etməyi xahiş edə bilərsiniz.

• Oyunun çox uzun çəkməməsi üçün müzakirə müddəti qısa olmalıdır.

- Uşaqların oyuna marağı itməsin deyə onların bir az gəzişməyinə və açılışma hərəkətləri etməyinə şərait yaratmaq lazımdır.

ADAPTASIYA

- Fikirlərinizi qruplaşdırın (Məsələn, “Qətiyyətlə razıdır”, “Nədənsə razıdır”, “Nədənsə razı deyil”, “Qətiyyətlə razı deyil”).

VARIANTLAR

- Sizin situasiyanıza uyğun gələn və uşaqlara tanış olan mülahizəni yazın.
- Uşaqların digər hüquqlarına aid mülahizələri yazın (Məsələn, birləşmə, bərabərlik, informasiya almaq, ətraf mühit, ailə və alternativ qayğı hüququ).

MÜLAHİZƏ NÜMUNƏLƏRİ

- Bütün uşaqlar, hətta ən kiçikləri belə, razılaşmaqdıqları məsələlərlə bağlı öz fikirlərini bildirmək hüququna malikdirlər.
- Uşaqların ailə məsələlərinin həllində iştirak etmək hüquqları yoxdur. Valideynlər uşaqlar üçün nəyin vacib olduğunu daha yaxşı bilirlər.
- Məktəblə bağlı məsələlərə görə fikirlərini bildirmək uşaqlar üçün təhlükəli ola bilər.
- Ancaq ifadəli danışan uşaqlar və ya böyük yaşlı uşaqlar məsələlərin həlli prosesində iştirak edə bilirlər.
- Bərabər hüquqlu hər bir uşaq məktəb parlamentində, şagird şurasında iştirak edə bilər.
- Qanunlarla bağlı problemi olan uşaqlar hər hansı bir qərarın qəbulunda iştirak etmək hüququnu itirirlər.
- Uşaqların hamısının iştirak etmək hüququ yoxdur. Kasıb uşaqlar digər uşaqlar kimi eyni dərəcədə iştirak etmək hüququna malik deyillər.
- Məktəb həyatında iştirak etmək - sinifdə daha çox öz sözünü deməkdir.
- Əgər uşaqlardan birinin valideyni boşanır, yaxud ayrılırsa, məhkəmə prosesində uşaqların fikir bildirmək hüquqları var.